

Thema: "Naar een grenzeloos mooi landschap"

De Zwinstreek centraal in de "Week van het Landschap"

door Arnold van der Wees

Het is een al jarenlang bestaande traditie dat eind september de "Week van het Landschap" gehouden wordt. Een week waarin alle provinciale landschappen hun deuren wagenwijd open zetten. Ook dit jaar zal de Week van 16 t/m 24 september weer bol staan van de activiteiten. De Week is geplaatst in het thema van het Europees Natuurbescheringsjaar "Natuur zonder grenzen". Omdat de week in het teken van grenzen staat, is de Zwinstreek als lokatie gekozen. Een streek waar grenzen als een rode draad door de geschiedenis lopen. Zowel door mensen als door de natuur gevormde grenzen bepalen het huidige grenzeloos mooie landschap.

De Zwinstreek

De geschiedenis van deze streek kan op zijn minst turbulent genoemd worden. Als gevolg van een stijging van de zeespiegel vonden in de 11-de en 12-de eeuw grote overstromingen plaats in het Westzeeuwsvlaamse kustgebied. Hierbij ontwikkelde zich een uitgebreid krek- en geulenstelsel. Een van de grootste geulen was de Zwingeul. Het Zwin was in de Middeleeuwen een belangrijke zee-arm die de verbinding vormde naar de bloeiende handelscentra Brugge en Damme. De vaargeulfunctie kon door dichtslibbing en verzanding niet behouden blijven, waardoor het economisch verval van de handelssteden begon. Door van de nood een deugd te maken werd door inpoldering de kreekbodem omgezet in vruchtbaar akkerland. De laatste bedijking vond plaats in 1872, waarbij het Zwin z'n huidige contouren kreeg. Het Zwin is

nu een slufte, een opening in de duinenrij met daarachter een (internationaal vermaard) schorgebied. Een deel van de laatst gevormde polder staat bekend als de Zwinweide. Hierin bevinden zich restanten van oude getijdegeulen en lage zandige duintjes. Wat meer landinwaarts lag aan het Zwin het zeer strategisch gelegen vestingsdorpje Retranchement. Dit dorp is omgeven door een wallencomplex, dat dateert uit de 80-jarige oorlog. De verdedigingswallen zijn gebouwd op last van prins Maurits ter bescherming tegen de Spanjaarden. Talloze grenspalen herinneren nog aan door mensen vastgestelde grenzen. De streek is echter ook rijk aan natuurlijke grenzen, zoals de grens tussen zout en zoet. De Zwinvlakte is onder meer beroemd om de velden lamsoor, die in de nazomer grote stukken van het schor paars kleuren. In België staat de lamsoor bekend als "Zwinneblomme". Op het wallencomplex van Retranchement met z'n knotbomen en meidoornhagen, is onder meer de grens tussen nat en droog van groot belang voor de natuur. Door de hoge luchtvochtigheid en het warme klimaat is dit een ideaal leefgebied voor amfibieën. Hier bevindt zich een van de voornaamste bolwerken van de gifgroene boomkikker in de Benelux.

Excursies

Op doordeweekse dagen is er dagelijks een excursie door het Zwin. De tocht voert deels over het Nederlandse deel van de Zwinvlakte, met karakteristieke flora en fauna die ingesteld is op de steeds weer wisselende grens van zout en zoet. U zwerft door een gebied waar het ritme van de getijden, de altijd aanwezige vogels en het prachtig roodkleurende zeekraal en schorrekruid de sfeer bepalen.

De tochten onder leiding van een gids duren gemiddeld twee uur. Hoewel de tochten niet al te zwaar zijn, zijn ze minder geschikt voor hartpatiënten en mensen die slecht ter been zijn.

"Week van het Landschap"

De Zwinweide, met op de achtergrond de Wallen van Retranchement

Omdat er af en toe een geul moet worden overgestoken, kunt u het beste hoge goedpassende laarzen aan doen of als u de tocht deels op blote voeten wilt lopen zijn "oude" (sport)schoenen ook geschikt. Verder moet u er rekening mee houden dat er ook modder op uw kleren kan komen. Voor ouderen en voor mensen die slecht ter been zijn, is er op dinsdag 19 september een verkorte wandeling in combinatie met een dialezing over het gebied in het bezoekerscentrum. Op de beide zondagen bestaat de mogelijkheid zonder gids een uitgezette route te lopen met onderweg informatie over het landschap, flora en fauna.

Fietsers kunnen een groter deel van de Zwinstreek verkennen. Er zijn routekaarten beschikbaar van de Zwinroute (39 km.) en de Panorama-route (33 km.). Op 16 en 17 september organiseert Natuurmonumenten haar jaarlijkse dagen van de natuur. In het kader hiervan zijn er met Het Zeeuwse Landschap dit jaar voor het eerst gezamenlijke activiteiten op twee locaties.

Op Neeltje Jans kunnen zaterdag de handen uit de mouwen gestoken worden. Het publiek wordt uitgenodigd om zelf, met ter plekke aanwezige stenen, een nieuw wandelpad in de duinen aan te

leggen. In de buitenduinen kan onder leiding van onze beheerders helm geplant worden. Voor deelname aan deze activiteiten moet men zich tevoren opgeven via tel. nr. 06-9335. De deelnemers krijgen nader bericht. Verder zijn er op beide dagen

doorlopend interessante en spannende (kinder)excursies met huifkar tussen 10.00 en 17.00 uur. Leuke activiteiten zijn er ook op de Slikken van de Heen en Dintelse Gorzen. Doorlopend zijn er wandelexcursies in combinatie met een boottocht. Voor mensen die hun eigen paard meenemen bestaat zelfs de mogelijkheid aan te sluiten bij een excursie te paard door het gebied. De excursies en andere activiteiten gaan van start bij de opzichterswoning van Natuurmonumenten in Benedensas (gem. Dinteloord)

Speurtocht

Op woensdagmiddag 20 september wordt een speurtocht voor kinderen tot twaalf jaar georganiseerd. De kinderen gaan dan van start met een "ontdekkingstocht", die zich zowel in het Zwin als in het bezoekerscentrum afspeelt. Ook kun je meerijden met een huifkar waar vanuit nog meer van de omgeving valt te ontdekken. Wie herkent de typische zoutwaterplanten van het Zwin? Hoe herken je fossiele

De schorren van het Zwin

Het mondingsgebied van de Zwingeul

Thema: "Naar een grenzeloos mooi landschap"

De Zwinstreek centraal in de

door Arnold van der Wees

Het is een al jarenlang bestaande traditie dat eind september de "Week van het Landschap" gehouden wordt. Een week waarin alle provinciale landschappen hun deuren wagenwijd open zetten. Ook dit jaar zal de Week van 16 t/m 24 september weer bol staan van de activiteiten. De Week is geplaatst in het thema van het Europees Natuurbeschermingsjaar "Natuur zonder grenzen". Omdat de week in het teken van grenzen staat, is de Zwinstreek als lokatie gekozen. Een streek waar grenzen als een rode draad door de geschiedenis lopen. Zowel door mensen als door de natuur gevormde grenzen bepalen het huidige grenzeloos mooie landschap.

De Zwinstreek

De geschiedenis van deze streek kan op zijn minst turbulent genoemd worden. Als gevolg van een stijging van de zeespiegel vonden in de 11-de en 12-de eeuw grote overstromingen plaats in het Westzeeuwsvlaamse kustgebied. Hierbij ontwikkelde zich een uitgebreid krek- en geulenstelsel. Een van de grootste geulen was de Zwingeel. Het Zwin was in de Middeleeuwen een belangrijke zee-arm die de verbinding vormde naar de bloeiende handelscentra Brugge en Damme. De vaargeulfunctie kon door dichtslibbing en verzanding niet behouden blijven, waardoor het economisch verval van de handelssteden begon. Door van de nood een deugd te maken werd door inpoldering de kreekbodem omgezet in vruchtbaar akkerland. De laatste bedijking vond plaats in 1872, waarbij het Zwin z'n huidige contouren kreeg. Het Zwin is

nu een sluffer, een opening in de duinenrij met daarachter een (internationaal vermaard) schorgebied. Een deel van de laatst gevormde polder staat bekend als de Zwinweide. Hierin bevinden zich restanten van oude getijdegeulen en lage zandige duintjes. Wat meer landinwaarts lag aan het Zwin het zeer strategisch gelegen vestingsdorpje Retranchement. Dit dorp is omgeven door een wallencomplex, dat dateert uit de 80-jarige oorlog. De verdedigingswallen zijn gebouwd op last van prins Maurits ter bescherming tegen de Spanjaarden. Talloze grenspalen herinneren nog aan door mensen vastgestelde grenzen. De streek is echter ook rijk aan natuurlijke grenzen, zoals de grens tussen zout en zoet. De Zwinvlakte is onder meer beroemd om de velden lamsoor, die in de nazomer grote stukken van het schor paars kleuren. In België staat de lamsoor bekend als "Zwinneblomme". Op het wallencomplex van Retranchement met z'n knotbomen en meidoornhagen, is onder meer de grens tussen nat en droog van groot belang voor de natuur. Door de hoge luchtvochtigheid en het warme klimaat is dit een ideaal leefgebied voor amfibieën. Hier bevindt zich een van de voornaamste bolwerken van de gifgroene boomkikker in de Benelux.

Excursies

Op doordeweekse dagen is er dagelijks een excursie door het Zwin. De tocht voert deels over het Nederlandse deel van de Zwinvlakte, met karakteristieke flora en fauna die ingesteld is op de steeds weer wisselende grens van zout en zoet. U zwerft door een gebied waar het ritme van de getijden, de altijd aanwezige vogels en het prachtig roodkleurende zeekraal en schorrekruid de sfeer bepalen.

De tochten onder leiding van een gids duren gemiddeld twee uur. Hoewel de tochten niet al te zwaar zijn, zijn ze minder geschikt voor hartpatiënten en mensen die slecht ter been zijn.

De schorren van het Zwin

“Week van het Landschap”

De Zwinweide, met op de achtergrond de Wallen van Retranchement

Omdat er af en toe een geul moet worden overgestoken, kunt u het beste hoge goedpassende laarzen aan doen of als u de tocht deels op blote voeten wilt lopen zijn “oude” (sport)schoenen ook geschikt. Verder moet u er rekening mee houden dat er ook modder op uw kleren kan komen. Voor ouderen en voor mensen die slecht ter been zijn, is er op dinsdag 19 september een verkorte wandeling in combinatie met een dialoog over het gebied in het bezoekerscentrum. Op de beide zondagen bestaat de mogelijkheid zonder gids een uitgezette route te lopen met onderweg informatie over het landschap, flora en fauna.

Fietsers kunnen een groter deel van de Zwinstreek verkennen. Er zijn routekaarten beschikbaar van de Zwinroute (39 km.) en de Panorama-route (33 km.). Op 16 en 17 september organiseert Natuurmonumenten haar jaarlijkse dagen van de natuur. In het kader hiervan zijn er met Het Zeeuwse Landschap dit jaar voor het eerst gezamenlijke activiteiten op twee locaties.

Op Neeltje Jans kunnen zaterdag de handen uit de mouwen gestoken worden. Het publiek wordt uitgenodigd om zelf, met ter plekke aanwezige stenen, een nieuw wandelpad in de duinen aan te

leggen. In de buitenduinen kan onder leiding van onze beheerders helm geplant worden. Voor deelname aan deze activiteiten moet men zich tevoren opgeven via tel. nr. 06-9335. De deelnemers krijgen nader bericht. Verder zijn er op beide dagen

doorlopend interessante en spannende (kinder)excursies met huifkar tussen 10.00 en 17.00 uur.

Leuke activiteiten zijn er ook op de Slikken van de Heen en Dintelse Gorzen. Doorlopend zijn er wandelexcursies in combinatie met een boottocht. Voor mensen die hun eigen paard meenemen bestaat zelfs de mogelijkheid aan te sluiten bij een excursie te paard door het gebied. De excursies en andere activiteiten gaan van start bij de opzichterswoning van Natuurmonumenten in Benedensas (gem. Dinteloord)

Speurtocht

Op woensdagmiddag 20 september wordt een speurtocht voor kinderen tot twaalf jaar georganiseerd. De kinderen gaan dan van start met een “ontdekkingstocht”, die zich zowel in het Zwin als in het bezoekerscentrum afspeelt. Ook kun je meerijden met een huifkar waar vanuit nog meer van de omgeving valt te ontdekken. Wie herkent de typische zoutwaterplanten van het Zwin? Hoe herken je fossiele

Het mondingsgebied van de Zwinggeul

De Zwinstreek is een landschap met grenzen

schelpen? Waar broeden de kokmeeuwen die je boven het schor ziet vliegen? Vragen waarop je tijdens een tocht langs een van tevoren uitgezette route het antwoord moet zien te vinden. Natuurlijk is er voor de beste Zwin-kenner een leuke prijs.

Sponsorloop

De stichting "De Vrienden van het Landschap" bestaat nog maar drie jaar. Deze landelijke club wil de bestaande professionaliteit op het gebied van natuurbeheer aanvullen met kennis op het gebied van sponsoring. "De Vrienden" zoals ze kortweg worden genoemd, vertegenwoordigen een achterban van 250.000 beschermers van honderden landgoederen en terreinen met belangrijke natuur- en

cultuurhistorische waarden. De provinciale landschapstichtingen behoren tot de drie grootste natuurorganisaties van Nederland. Bij elk van die landschappen bestaan plannen om nieuwe landschapsprojecten op te starten. Dit varieert van het plaatsen van vogelkijktoren in het Dollardgebied in Groningen, tot het bouwen van putten voor de boomkikker in Zeeland. Dit soort projecten lukken vaak alleen maar als er een potje voor wordt gevonden.

Vorig jaar werd een begin gemaakt met een recreatieve wandeltocht door het eigen landschap. Deze actie "Lopen voor het Landschap" zal in drie jaar tijd moeten uitgroeien tot een jaarlijks terugkerend landelijk evenement, vergelijkbaar met bijvoorbeeld de Nationale Fietsdag. De gedachte achter deze activiteit is, sponsors en beschermers te werven voor de provinciale landschappen. Met de opbrengst kunnen diverse natuurprojecten gefinancierd.

In de Zwinstreek komen in Aardenburg, Retranchement en nabij het Zwin populaties voor van de zeldzame boomkikker. De boomkikker stelt hoge eisen aan zijn leefgebied om zich te kunnen voortplanten. Tachtig procent van de leefgebieden van de boomkikker is zodanig veranderd, dat de soort er verdwenen is. In de Zwinstreek doet hij het

gelukkig goed en nemen de aantallen weer toe. Om dit zo te houden is een uitgekiend beheer van een moerassig gebied met poelen en drinkputten met een heggenstructuur van bramen en meidoorns nodig. Op zaterdag 23 september kunt u bijdragen aan het voortbestaan van deze bijzondere kikker, door aan de mooie sponsortocht door de Zwinstreek deel te nemen. Om 12.00 uur gaat de sponsorloop van start. Meewandelen kost f 7,50 per persoon. Als u begunstiger bent van één van de Landschappen, is deelname gratis. Deze manifestatie wordt georganiseerd door de Vrienden in samenwerking met Lions Nederland. Met deze wandeling steunt u het natuurproject: Een put voor de boomkikker.

Behalve de sponsorloop, zijn alle activiteiten die in de week van het landschap in het Zwin georganiseerd worden gratis. Startpunt voor alle activiteiten in de Zwinstreek is: het bezoekerscentrum 't Zwin in Retranchement. Het centrum is tijdens de week elke dag geopend van 12.30 uur tot 16.45 uur. U bereikt het bezoekerscentrum als volgt: Na veerpont Vlissingen-Breskens N58, afslag Groede. Hierna volgt u de borden Nieuwvliet, Cadzand-bad en bezoekerscentrum 't Zwin. In onderstaand kader ziet u samengevat het programma voor de Week van het Landschap.

Zaterdag 16 september	11.00 uur	onthulling infobord Retranchement
	14.00 uur	excursie door het Zwin
	13.00-17.00 uur	excursies/boottochten Dintelse Gorzen en Slikken van de Heen
	10.00-17.00 uur	"Handen uit de mouwen" op Neeltje Jans
Zondag 17 september	10.00-17.00 uur	excursies/boottochten Dintelse Gorzen en Slikken van de Heen
	10.00-17.00 uur	excursies Neeltje Jans familiedag; vrije wandelroute
Maandag 18 september	14.00 uur	excursie door het Zwin
Dinsdag 19 september	14.00 uur	ouderendag; een korte excursie in combinatie met dia-lezing
Woensdag 20 september	09.00 uur	activiteiten basisschool Retranchement
	13.30 uur	kindermiddag; een huifkar en "ontdekkingstocht" met leuke vragen en opdrachten
Donderdag 21 september	11.00 uur	relatiedag
vrijdag 22 september	14.00 uur	excursie door het Zwin
Zaterdag 23 september	14.00 uur	excursie door het Zwin
	12.00 uur	"loop voor het landschap"
Zondag 24 september		familiedag; vrije wandelroute